

— Koliko znese trenje pri zavornici po dobrem tlaku? — Koliko na vozu po peščeni cesti? — Koliko na veliki lepi cesti? — Koliko na železnici? — Koliko na saneh na gladki zmerznjeni poti? — Zakaj se pelje laže po snegu s sanmi kakor pa z vozom? — Zakaj teče voda v reki na sredi hitreje, kakor na dnu in ob krajeh? — Kaj imenujemo sredstvo upora? — Zakaj prerezujejo ozke barke laže valove, kakor široke? — Zakaj imajo ribe plošnato na spredaj špičasto telo? — Zakaj letajo ptiči z naprej obrnjenimi perutničnimi robovi in glavo? — Zakaj razprostré ptiči svoja peruta, kadar hočejo leteti? —

(Dalje prih.)

Dopisi in novice.

— **Razglas c. k. deželnega šolskega sveta za Kranjsko dné 13. julija 1878, št. 1220**, ki se tiče ljudskih učiteljev, še vojakov, a dobivših svojo plačo iz normalne šolske zaloge, klicanih v vojaščino vsled mobilizovanja.

V soglasji s kranjskim deželnim odborom se določuje v zadevah učiteljev služečih pri vojaštvu a plačanih iz normalne šolske zaloge in klicanih vsled mobilizovanja in z ozirom na to, da zopet vstopijo v svojo poprejšno službo, sledeče:

1. Ljudski učitelji, dobivši pri vojakih plače toliko, kolikor poprej v civilu, ali morda še več, nemajo pravice dobivati kaj iz normalne šolske zaloge. — Ako pa imajo ženo in otroke, bodo dobivali ostanek namestnine na njihovi poprejšni službi, ako pa je služba izpraznjena na mesec 15—30 gl. iz normalne šolske zaloge.

2. Dokler so pa ljudski učitelji med prostaki, ali če manje dobivajo kakor poprej v civilu, daje se neozojenim na mesec priklada 5—10 gl., ako so pa oženjeni ostanek namestnine na dotični učiteljski službi, ako bi pa služba ostala izpraznjena 15—30 gl. na mesec.

3. Ljudskim učiteljem, ki imajo ženo in otroke in imajo sedaj prosto stanovanje ali odškodnino iz normalne šolske zaloge, priznava se tudi za čas vojaščine stanovanje ali stanarina.

4. Učiteljska služba, spraznjena po sklicu v vojaščino, ostane učitelju prihranjena, da mine čas vojaške službe.

5. Dosedanje plače zaradi mobilizovanja poklicanih v vojake imajo se ustaviti pri normalni šolski zalogi konec mesca, v katerem so bili klicani v vojake.

C. k. deželni predsednik

France vitez Kalina.

— **Iz Maribora** se piše: Šolski sklep na srednjih šolah se je vršil 14. julija s sv. mašo in razdeljevanjem spričeval. Poročilo je izdala do zdaj samo c. kr. višja gimnazija, vodstvo c. kr. višje realke naznanja, da bode še le v avgustu svoje poročilo zgotovilo, učiteljsko pripravnišče pa menda nobenega ne izdaje. Na c. kr. gimnaziji je pretečeno leto podučevalo z ravnateljem vred 13 profesorjev in 4 učitelji, učencev pa je bilo koncem leta 253 javnih in 6 privatnih. Po narodnosti so razdeljeni na 28 Nemcev (?), 127 Slovencev, 2 Hrvata in 1 Magjar. Odlikašev je bilo na celej gimnaziji 30, prvi red jih je dobilo 156, drugi red 14, tretji red 12, neizprašanih je ostalo 5. — Na čelu

ima program nemški sestavek od prof. M. Valenčka: Primož Trubar, der Begründer der neuslovenischen Literatur. — Na c. kr. višje realki je podučevalo z ravnateljem 10 profesorjev in 4 učitelji; učencev je bilo 129, po narodnosti 89 Nemcev, 15 Slovencev (?), 3 Srbi, 3 Magjari, 3 Hrvati, 1 Poljak in 1 Anglež. Z odliko jih je šolo dovršilo 11, s prvim redom 88; drugi red jih je dobilo 8, tretji red 2 in 10 jih sme izpit ponavljati. K maturi se jih je bilo oglasilo 14, izmej katerih jo je 11 prestalo. Na c. kr. učiteljskem pripravnišću je bilo 132 izpitanih, in izmej teh so vsi leto dovršili, toda 4 morajo izpit iz jednega predmeta po počitnicah popravljati. V 4. letu jih je bilo 20, ki so se vsi oglasili k maturi in jo vsi prestali. Izmej 12 vnanjih učiteljev, ki so se tudi mature udeleževali, jih je 6 dobilo spričevalo zrelosti, 5 pa jih mora izpit ponavljati čez 10 tednov in 1 čez jedno leto. S pripravniščem je sklenen pripravljajoči kurs, v katerem je bilo 46 učencev; 35 bode jih drugo leto stopilo v 1. leto, ker so izpite izvršili, 6 bode jih moralo izpit popravljati, 5 pa jih je bilo čisto zavrženih. Podpore dobiva učiteljsko pripravnišče 9315 gl., in sicer 6085 gl. iz državne blagajnice, 1580 gl. iz deželne, in 1650 gl. iz okrajne kase. — Ako te statistične date primerjamo z onimi prejšnjih let, vidimo, da se je število učencev na gimnazij jako skrčilo, zato pa na učiteljskem pripravnišću silno pomnožilo. Iz gimnazijskega poročila posebej pa razvidimo, da je zlasti zadnja 4 leta iz dežele vedno menj, iz mest zmirom več dijakov. Temu je gotovo uzrok ubožanje kmetov, rastoča dragina po mestu in morebiti tudi nova vojaška postava, ker si marsikdo misli, če uže moj sin mora biti vojak, mu zato nij treba študiranja, ki v zdanjem času toliko stane.

„Slov. Nar.“

— **Okrajna učiteljska skupščina za okolico Ljubljansko** versila se je 24. julija v Ljubljani. Oziroma na to, da spadajo take skupščine med stvari zgodovinske verste, dovoljujem si po večletni navadi tudi letos kaj malega o tem sporočiti. — Pod vodstvom vsem g. g. učiteljem zelo priljubljenega gosp. c. kr. okr. šolsk. nadzornika A. Wisiaak-a pričelo se je zborovanje točno o 9. uri. Za vvod skupščine govoril je s prijaznim, kratkim pozdravom do vsih navzočih o namenu zborovanja i. t. d. ter si voli v svojega namestnika gosp. nadučitelja J. Borštnika, a za zapisnikarja sta pa bila g. g. Režek in Levec izvoljena. Ko se je bila navzočnost vsih g. g. udov skupščine (izvzemši dveh namestnih učiteljev) konstatirala, prestopil je g. nadzornik k opazkom svojim o priliki nadzorovanja šol. Njegove opazke veljale so skoraj vsakemu šolskemu predmetu posebej, in je marsikaj znamenitega in tehtnega opomnil pri tej in onej reči, kjer bi bilo kaj poprave in zboljšanja potreba. Ravno tako temeljito se je izrazil tudi glede šolske discipline v šoli in zunaj šole, kakor tudi o spisovanju uradnih šolskih knjig in drugo. — Za tim je poročal gosp. B. Kuhar o šolski bukvarnici. Stvar je vsestransko razmotroval, ter svoje mnenje izrazil, kako delovati in postopati pri izbiri in nakupu knjig za bukvarnico, pri razposojevanju, kakor tudi, kako delovati, da dobi učitelj v ta namen kaki denarni znesek. Sploh je obveljal nasvêt, da naj učitelj pri sestavljanju proračunov za stvarne šolske potrebščine si prizadeva, da med druge zneske krajni šolski svêt tudi v ta namen vsako leto večo ali manjšo vsoto privzame. — O kmetijski nadaljevalni šoli poročal je g. Kernc. Po daljši debati obveljali so njegovi nasvêti o napravi kmetijskih vertov i. dr. izvzemši onega, o prisiljenji učencev v to šolo. — O 3. točki, kaj ovira v okrajni sploh, posebno pa v posameznih šolskih krajih gojenje zdravstva, in kako bi se to dalo odstraniti v smislu ministerskega razglasa 9. junija 1873, poročal je prav obširno gosp. A. Adamič. Da je gosp. poročé-

valec pravo zadel, pokazala je živahna debata, pri kateri se je slišalo marsičesa, kar pa najberže še dolgo časa tu in tam »pobožna želja« ostane.

Iz poročila — katero je bilo pa letos v slovenskem jeziku — in računa bukvarničnega odbora zvedili smo, koliko se je denarja prejelo, koliko in kako porabilo. Gosp. Papler in Stojec sta račun takoj pregledala, kateri je bil potem tudi po kratki debati z neko opombo po vsem odobren. Bukvarnični odbor ostal je po nasvetu gosp. nadzornika dosedanji, ta so: g. g. Borštnik, Govekar, Kernc in Levstek. — Odposlanca v drugo deželno učiteljsko konferenco pa sta bila z večino glasov g. g. Govekar in Kuhar voljena, potem ko je gosp. nadzornik imenoval, kateri g. učitelji se imajo po postavi glasovanja zderžati. Po posameznem nasvetu gosp. Punčaha gosp. predsednik z jako podbudnim govorom nagovarja k vzajemnosti in složnosti med vsemi, kateri delujejo pri važnem izrejniškem poslu, zahvaljuje se g. g. poročevalcem in s 3kratnim klicom na presvitlega cesarja zborovanje zaključil.

Pri skupnem obedu razgovarjali smo se še v prijateljski zlogi, in lepo — vbrano petje sladilo je nam jako okusno privedeni obed. Spomnili smo se pri tej priliki tudi zapuščenih družin v vojno službo poklicanih rezervistov iz Kranjskega, ter v ta namen 13 gl. 60 kr. zložili in jih po gosp. okrajnem nadzorniku oddali na dotično mesto. Da nas srečni čas zopet vesele in zdrave združi!

— Iz seje c. k. deželnega šolskega sveta dne 25. julija 1878.

Na dnevnem redu je bilo:

Ker se opušča I razred na gimnaziji v Kranji ter ni treba nekaterih učiteljev, a na gimnaziji v Kočevji je namestiti izpraznjena učiteljska služba za klasično jezikoslovje, poroča se slavn. ministerstvu ter predlagajo se prošnje s primernim nasvetom.

Mnenje ljubljanske realke o Pelegrinovi »antologiji« z nasvetom, da se dopusti v šole 4. izdaja te antologije, isto tako, da bi se smelo upeljati »Promessi sposi« od Manconija, se predlaga slavnemu ministerstvu v določitev.

Gimnazijalni učitelj se imenuje s stalnim in da se mu naslov »profesor«.

Prošnja gimnazijalnega učenca, da sme izpit ponavljati iz nekega predmeta, se zaverže.

Provizoren nadučitelj, zoper katerega se je izvršila disciplinarna preiskava, je dobil ukor.

Prošnja ljudskega učitelja za učiteljski izpit pregledovaje mu zrelostni izpit je bila oddana slavnemu ministerstvu.

Rekurs pomnoženega krajnega šolskega sveta zoper razsodbo c. kr. okrajnega šolskega sveta, da se brez odlašanja izpeljejo potrebne poprave v šolskem poslopi, je bil zaveržen.

Obravnavna pisma zastran naprave jednorazredneljudske šole v Toplirebri in razširjenja ljudske šole v Lašičah se predlaguje kranjskemu deželnemu odboru s primernim nasvetom.

Provizoren učitelj Štefan Tomšic, nasvetovan za stalnega učitelja v Sodražici, je bil v to poterjen in dekretiran.

Pozivi in prošnje za zljajšanje kazni zoper razsodbe v šolskih zamudah, prošnje za posojilno splečevanje, nagrado in denarne pripomoče, so bili rešeni.

— Iz logaškega okraja. Učitelji logaškega okraja smo imeli letošnji okrajni zbor v Idriji. Prišel se je ob polu desetih zjutraj in trajal do štirih

popoldne. Kot gostje so bili navzoči gg. Lipold, Onderka in Likar. Učiteljev nas je bilo 27, a z volilno pravico 20. G. nadzornik Eppich pozdravi zbrane in potem se volita zapisnikarja Levstek in Novak. Perva točka so potem bile opazke g. nadzornika pri inšpiciranju tukajšnih sol. G. nadzornik je po Kehru in Hermannu pravil, kako se imajo učenci prvega leta učiti, na koncu govora je bilo nekaj, kar je bilo podobno »opazkam«. Mej družimi rečmi naj omenim, da nas je učil, da se v pol uri ne sme več čitati nego tri verste. Dalje nas je učil, da se še le pri deseti čerki naj vadijo tudi čerke pismeno. Številki otroci ne smejo poznati preje, predno se vzame število 10. A pri številu 10 moramo učence koj vaditi decimalnih drobcev. (V Rim vodi več potov tako tudi k poučevanju; naj bolje pa je to, kar si človek sam skuši. Vr.) Dalje je rekel, da ima kr. šolski svet pravico, tri dni v leta slobode dati, a da ima to pravico le pri posebnih godovih n. pr. pri cesarjevem, cesaričinem godu. Tacega in enacega nas je še več učil in nam še posebno »buhštahiranje« priporočal! (Pri pravopisju, vzlasti pri nemškem, ni se lahko ogniti čerkovanja naj pomaga, kar more. Vr.)

Drugo točko sti obravnavali gospici Lipold in Jaeckel. Perva nam je dobro naslikala, kaj in kako naj se poučujejo deklice v ženskih ročnih delih, a druga, kako v gospodinjstvu, in je šibala red, po katerem morajo deklice več učiti se, nego dečki, a imajo ipak več posla doma, nego dečki.

Tretja točka je bila o kmetijstvu. Obdelovali se je g. L. Božič, Dermelj in Mandeljč. Občna želja je bila, da se izda majhna umljiva knjižica za kmeta, ki bi ga bistveno soznanila, kako se umno kmetuje.

Četerta točka je bila o lepopisji. Resolucija je bila le ena stavljena, ki je nameravala lepopisje na Kranjskem centralizirati a nej prišla na glasovanje, ker jo je dotični gospod vzel nazaj.

Pri peti točki (kako si učitelj dobi spoštovanje pri ljudeh) so se misli nekoliko krizale osobito radi tega, ker je eden referentov rabil znani »Schlagwort«: »Der Lehrer soll nicht Politik treiben«. Bičal se je pri tej priliki tudi »pripravljani tečaj«, ker se je bati, da pride iz njega dokaj učiteljskega proletarijata, ki bode preveč tersu podoben.

Potem je poročal načelnik bukvarnične komisije o stanji bukvarnice in je bila potem dosedanja bukvarnična komisija »en bloc« zopet voljena.

V stalni odbor so bili voljeni gg. Benedek, Poženel, Dermelj in gč. Lipold. Vendar ta volitev nej veljavna, ker nobeden nej dobil postavne absolutne večine glasov, kar je pa g. predsednik pozabil konstatirati.

Volitev v dež. učiteljski zbor se je versila dvakrat. V prvo so se glasovi jako cepili (slabo znamenje) in so največ glasov dobili gg. Inglič 9, Žirovnik 7, L. Božič 5 in Dermelj 4. Pri ožjej volitvi sta pa dobila gg. Inglič 12, L. Božič 12 gls., ktera sta torej voljena. A g. Dermelj je dobil le 9 glasov in Žirovnik prejšnih 7.

Zbor je končal g. predsednik s klicom »Slava« našemu cesarju, kar smo storili tudi mi in potem zapeli cesarsko pesem.

Potem je bil obed. Po obedu nas je povabilo kazinsko društvo k zabavi na »Zemljo«, pri katerej je igrala domača godba, zabavali smo se dobro. Napivalo se je dosti, omenim naj pa le ono napitnico, koja je prouzročila nekoliko protislovja, namreč napitnica: slovanskej gostoljubnosti v Idriji. Drugi dan smo se pa odpeljali.

M.....c.

— Ljubljanska realka je ob koncu leta v sedmerih razredih imela 358 učencev, in sicer 114 Ljubljančanov, 110 Kranjcev zunaj Ljubljane, sicer

iz Avstrije 105, 7 Italijanov in 4 iz drugih krajev. Po veri so zunaj 6 vsi katoličani. Drugi red v napredku jih ima samo 9, tretjega 25, in popravljati jih smé 46. Učni jezik je nemšk, le pri nauku slovenščine je slovenščina v 3 višjih razredih. Sv. mašo so imeli le samo ob nedeljah in praznikih pri sv. Florijanu, trikrat skozi leto spoved in sv. Obhajilo in vdeležili so se procesije sv. Rešnjega Telesa. Veroznanstvo ima v 4 prvih razredih po 2 uri, v petem 4, v šestem in sedmem pa le po 1 uro na teden. Sporočilo ima jako temeljito in z bogatim filologiskem znanjem pisano razpravo »Die Sprache in Truber's Matthaesus«, spisal Fr. Levec.

— **Letno sporočilo čveteterazredne** deške ljudske šole v Novomestu našteva v IV. razredu 55, v III. razredu 53, v II. razredu 43 in v I. razredu 31, tedaj 182 učencev. Učeniki (5) so redovniki sv. Franciška. Šolsko leto se je končalo 31. julija a prihodnje se začinja 15. septembra.

— **Občnega zbora Cecilijinega društva** 25. t. m. se je udeležilo mnogo vnanjih udov, zlasti duhovnikov pevcev. Produkcije v stolnej cerkvi in pri franciškanih so bile izvrstne, večerna veselica »pri zvezdi« je bila obilno obiskana in živahna.

— **(Posnemanja vredno!)** Okrajni šolski svét goriške okolice kupil je 90 iztisov Slomšekovih basnij, prilik in povesti za ljudske šolske knjižnice tega okraja.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. V šolskem okraji Kočevskem. V Ribnici na novo ustanovljeni 2razredni dekliški šoli 1 služba za učiteljico z l. p. 450, a druga l. p. 400 gl. Na 1razrednih šolah na Robu in Reki (Kočevski), Rieg, učiteljske službe l. p. 500 in prosto stanovanje. Na 1razredni ljudski šoli v Morovcah učiteljska služba l. p. 450 gl., prosto stanovanje in nekaj zemljišča. Na 1razrednih ljudskih šolah v Polomu (Ebenthal), Gotenici (Göttenitz) in pri sv. Gregorju učiteljske službe po 450 gl. in prosto stanovanje. Na 4razredni deški šoli v Kočevji dvoje učiteljskih služeb po 400 gl. Na 2razredni dekliški šoli v Kočevji služba za učiteljico z l. p. 450 gl., ali v slučaju povišbe služba učiteljice z l. p. 400 gl. Na 4razredni ljudski šoli v Ribnici dvoje učiteljskih služeb l. p. 400 gl. Na 2razrednih ljudskih šolah: a) v Loškem potoku učiteljske službe l. p. 400 gl. in stanovanje; b) v starem Logu učiteljska služba 450 gl. l. p. in stanovanje. Prošnje do 20. avgusta dotičnim krajnim šolskim svétom.

V šolskem okraji Logaškem. Na 4razredni ljudski šoli v Starem tergu pri Ložu dvoje učiteljskih služeb po 400 gl. in stanovanje, na 3razredni ljudski šoli v Žireh dvoje učiteljskih služeb po 400 gl. l. p. in stanovanje s kuhinjo in kletijo, na 2razredni ljudski šoli v Cerknici druga učiteljska služba 400 gl.; na 2razredni ljudski šoli v Logatcu druga učiteljska služba, 450 gl. l. p. stanovanje s kuhinjo; na 1razredni ljudski šoli v Černem Verhu učiteljska služba 450 gl. in stanovanje v šoli. — Službe na večrazrednih ljudskih šolah, izvzemši v Logatcu, so tudi pristopne učiteljicam. Prošnje v 6 tednih od 6. julija dotičnemu krajnemu šolskemu svétu.

V šolskem okraji Kranjskem. Na 1razredni ljudski šoli v Poljanah učiteljska služba, l. p. 450 gl. in stanovanje prosto. Prošnje krajnemu šolskemu svétu do 4. septembra, t. l.